

**ГЪЛЪБОВО-РАДНЕВСКАТА ОБЛАСТ В РАЗУЗНАВАТЕЛНИТЕ И
ОПЕРАТИВНИТЕ ДЕЙСТВИЯ НА ПРЕДНИЯ ОТРЯД ПРЕЗ ЛЯТОТО НА 1877
ГОДИНА**

Нейчо Кънев

6000 – Стара Загора , България

**GALABOVO-RADNEVSKIYA AREA INTELLIGENCE AND OPERATIONAL
ACTIVITIES OF THE PREVIOUS SQUAD IN THE SUMMER OF 1877.**

Neicho Kanev

6000 - Stara Zagora, Bulgaria

SUMMARY

Military-political interests of Russia to the Balkans are grubbing. Primordial of fighting in years 1774,1806-1812,1828-1829 proves the need for intelligence. After the failure of Russia Crimean War Colonel Artamonov build Bulgarian. So intelligence network in over 100 years we are interested in areas present plans of the Russian command.

During the Russo-Turkish War (1877-1878) concept of deep penetration into enemy territory is reflected in the actions of the Legends squad. After the conquest of Kazanlak, Shipka Pass and the conquest of Stara Zagora region Galabovo-Radnevskiya enter into intelligence and operational plans of the squadron, commanded by General Gurko. Action in this are accelerated changes in the tactical situation and bring to battle for Nova and Stara Zagora. Therefore, they have a lasting place in the liberation of Bulgaria.

Keywords: interest of Russia, Intelligence, Front teen action Galabovo-radnevskata area, tactical situation, meaning

В историята на руско-турските войни не е познато по-устремно настъпление от това на Предния отряд. Появата ву отвъд Стара планина поражда опасения,че турската “държава е между живота и смъртта” /Епанчин 1895,248/.Блестящите му победи предизвикват възхищение у западните кореспонденти,което намира най-точна оценка в любимото им определение “фантастична новела”.Тази малобройна бойна единица в състав малко над 10,000 д. През юлските дни на 1877 г. предизвиква не само първото голямо сблъскване между воюващите сили в Южна България,но разстройва и спира турското настъпление към Северна България. Неговите зашеметяващи и “безкръвни победи”, разбира се до боевете за Шипка и Стара Загора,дават повод за различни мнения..В 135 годишното шествие на темата в българската и чуждестранната историопис потокът от заглавия е толкова внушителен / Кънев 1987,110 с./,че много често “втвърдява” представите и пречи на живата историческа тъкан. Затова се налага строго придържане към изворовия материал / Димитров 1977,105-123/ особено,ако не искаме да попаднем в клопката на някои внушения. Едно от тях е,че събитията в Югоизточните старозагорски райони ,просто са незначителен епизод,който се вписва в непростимите лутания и грешки на двата противостоящи генерални щаба. Истината е,че тази област от Горно-Тракийската низина заема важно място в стратегическите и военно-оперативните действия на противниковите армии.

Подобно твърдение насочва мисълта към предходното развитие на въпроса. Когато през 1877 г. в букурещката печатница на Д.В. Манчев се появяват “ Материали за изучаването на Българи” те са любопитна част от познанието,нито пък превзета наукообразна прищявка на Главнокомандващия Дунавската руска армия. С прицизност са поднесени сведения ,почерпени,както от официалната статистика,така и от данните на руските учени и разузнавачи. Те получават изначален тласък още във военната кампания през 1774 г. когато част от корпусите на Суворов,Каменцев и Румянцев навлизат в Тракия,а

в следващата война / 1806-1812 г./ авангардите на Кутузовата армия достигат хребета та Шипченския Балкан. Една година преди впечатляващият поход на Дибич Забалкански /1828-1829 г./, в Петербург подпоручик Веригин издава своето знаменателно “ Военно-типографическо описание на пътя от Търново до Одрин”. Победоносния Одрински мир /1829 г./ не предизвиква само внушителни паради и благодарствени молебени. Опитът от войната още веднъж доказва нуждата от систематично разузнаване. Събраните сведения получават приемственост и развитие в новия Петроградски труд на генерал-щабния полковник Т. Енелхолм под наслов: “ Бележки върху градовете от татък Балкана “.

След неуспешната Кримска война / 1853-1856 г./ руснаците с още по-голяма настървеност извършват разузнаване на Балканите. Престижен реванш е нужен повече от всякога на Русия. От 1866-1867 г. датира оглавяването от полковник Артамонов военно разузнаване в Българско,изиграло впечатляваща роля по време на Освободителната руско-турска война. При създаването на руските военни карти / Атлас 1901, I –IV / се включват и редица високо образовани българи като Найден Геров, Захарий Княжески ,Атанас Узунов / Коев 1992, 29-30/ и др.Така че,интересуващата ни област, която е ключът към житните полета на Горно-Тракийската низина и необятните простори на Маришката долина,продължително време присъстват в съзнанието на руското военно командване.

Ето,че стигаме до втората,основна посока на въпроса.Във всяко подобно начинание отправната точка е военният пла ./Кънев 1992, 24-28/ .Независимо от някои промени той запазва основното разбиране на ген. Н.Н. Обручев, обосновано в записката му от 4-и октомври 1876 г. В последвалата записка на ген. К.В. Левицки през м.ноември с.г.,известна под името “План на Главкомандващия” се определят трите основни направления за настъпление: 1. Търново-Габрово-Шипка-Казанлък ;2.Плевен –София и 3. Осман пазар /Омуртаг/ - Котел-Сливен /Генов 1978, 64/.

Схващането за пренасяне на решителните бойни действия дълбоко в територията на противника,намира отражение и в специалното предписание на Полевия щаб до временно изпълняващия длъжността командир на Предния отряд ген. О.Е. Раух от 20-и юни 1877 г. / Нагловский 1891,133/ и последвалата инструкция за нанасяне на удар по посока Габрово-Казанлък ;Трявна-Мъглиж / Сб МРТВ 1900 , 176-177/.

Овладеяването на старата българска столица Велико Търново от Предния отряд, предоставя на действащата армия “ важна етапна линия” //Оп РТВ 1901,4/. Продължението на “ фантастичната новела” през втория преход на отряда през хребета на Балкана, има не само хипнотично въздействие върху съвременниците. Завземането на Хаинкьой /Гурково/ ,победите в долината на р. Тунджа , превземането на Казанлък и Шипчевския проход са важни придобивки със стратегически последици. Респектирана е Шуменската турска групировка, която остава в укрепления четириъгълник. Командващият силите в Южна България Реуф паша е лишен от възможността да използва Нова Загора като железопътен възел и плацдарм за настъпление към В.Търново / /ънев 1987, 133-140/. По този начин вниманието вече е насочено към следващото направление Стара Загора- Нова Загора.

Второто определящо събитие,което предизвиква промени в схващането за водене на войната и същевременно довежда до епилога в действията на Предния отряд,е “ Плевенският възел” ,породен след неуспешната атака на 8-и юли 1877 г. Като търсим най-краткия път към събитията, не може да отминем още два момента. На първо място отпада идеята за създаване на ударна групировка в Южна България със сливането на VIII и IX корпус от Дунавската руска армия / Оп РТВ 1901, 15-18/ , а турското командване се отказва от дебаркирането на войски при Варна и ускорява прехвърлянето на елитната армия на Сюлейман паша от Черна гора в Тракия / Оп РТВ 1901,28-30,35/ .Независимо от паниката породена от възможното активизиране на Шуменската турска групировка / Оп РТВ 1901, 20-21/ и опасността от загубата на В.Търново след нападението над Ловеч /Оп РТВ 1901, 23-24/ командирът на Предния отряд ,се счита за свободен да овладее телеграфа и ж.п. линията в Южна България.

Съображението му за “ незабавно движение напред” към релсовия път за Одрин и Цариград, се свързва с желанието за завземането на двете възлови станции – Търново Сеймен / Симеоновград/ и Ени Загра / Нова Загора/ / Сб МРТВ 1900, 95-96/.

Така пътищата на войната неминуемо водят към Стара Загора, която е освободена на 10(22) юли 1877 г. Този миг, станал емблематичен в общуването на освободени и освободители, е пресъздаден в забележителната фреска на проф. Никола Кожухаров , в катедралния храм “ Св. ВМЧ Димитър” – Стара Загора.Нейната трепетна багреност предизвиква съзнанието и го насочва към основната идея – радостта от свободата. Само 9 дни,след този знаменателен момент настъпва началото на драмата, която може да се нарече: “Между Плевен и Стара Загора или ген. Гурко срещу Сюлейман паша“.

Нека се опитаме да надникнем в предхождащите дни на тези страховити събития. В очакване на предстоящи бойни действия се извършва усилено разузнаване и диверсии в три главни посоки: към Нова Загора, към днешните Симеоновград и Гълъбово. Ще отбележа накратко постиженията на т.н. “ летящи отряди”, които ускоряват промените в тактическата обстановка и довеждат до битките за Стара Загора.

Знайно е,че ген Гурко в съгласие със схващанията си, обосновани в рапортите му до Генералния щаб, издава диспозиция по Предния отряд още на 10-и юли, т.е. след завземането на града / Сб МРТВ 1900, 116-117/. Като избягваме подробния анализ,нещата най-общо се свеждат до следното : 1. 9-и драгунски Казански полк трябва да разруши ж.п. линията по направлението Пловдив-Одрин в участъка на Кечерли / около дн. Димитровград/, а 8-и драгунски Астрахански полк да извърши саботажни действия в района на Карабунар / Гълъбово/ ; 2.Киевският хусарски полк заедно с части от Българското опълчение трябва да се установят в Стара Загора. Историческото прозрение подсказва, че командирът на Предния отряд вече е близо до идеята за кавалерийски битки със съсредоточаващата се Сюлейманова армия. По същество тази заповед създава Старозагорския отряд, който е съставен от трите основни родове войски / Сб МРТВ 1900,133-134/.Това му предоставя възможност за самостоятелни разузнавателни и бойни действия. Впечатляващата издръжливост и висок боен дух са описани както в суховатите докладни записки ,така и в емоционалните рапорти,които са блестящо въведение към военно-мемориалния жанр, посветен на темата / Рапорти Сб МРТВ 1900, 128-129/.

След тези страховити за турците набези настъпва вторият период на разузнаване,който е с по-малка резултатност, но със значителен принос за промяната във военната обстановка. Дните от 13-и до 16-и юли / ст.ст/ са белязани и с безценната помощ на българските разузнавачи,както и от донесенията на очевидци. Разузнавателният рейд щабс-ротмистър Чилев главно в района Узун Хасан /Тракия/, на казанските драгуни под началството на полк. Белогрудов към Нова Загора и на киевските хусари в района на с. Пишмана /Княжеско/, Карабунар /Гълъбово/ и Гаджалово /Венец/ заедно със сведенията на българите окончателно изясняват,че армията на Сюлейман паша се установява в Търново-Сеймен /Симеоновград/, Карабунар /Гълъбово/ и Кечерли /Димитровград/ /Сб МРТВ 1900 ,159/. В Симеоновград за прикритие са разположени около 8,000 турски бойци,а останалите са съсредоточени в дн. Град Гълъбово.

Небивалото епично могъщество на тези не чак дотам сложни и съдбоносни събития се крие в оперативните виждания на ген Гурко и неговия щаб за настъпателна борба. Вследствие на сведенията от разузнаването и на бързо сменящата се обстановка на Балканския военен театър, той предлага три варианта за действия , които се свеждат до следното : 1. Между 8-и и 11-и юли – предложението е всички сили да се съсредоточат в Хаинкьой /Гурково/ ,който може да се превърне в непревземаема крепост и от нея да се контролират Шипченския, Еленския или който и да е друг проход ; 2. От 12-и до 14-и юли – виждането е, като се “ заемат двете Загри” , които обезпечават защитата на Шипченския и Хаинбоазкия проходи, основните сили да се съберат в района на Стара Загора ,откъдето може да се посрещне удара на Сюлейман паша / Сб МРТВ 1900, 139/ и 3. От 14-и до 16-и

юли се поражда основното схващане - да се превземе Нова Загора, която да стане изходна точка за флангов удар и “ ако се стигне до победа с разгромяването на противниковата армия по части” с непрестанни действия да се спре настъплението на Сюлейман паша до развързката на “Плевеския възел” / Сб МРТВ 1900,176-179/.

Така, в кипежа на този невъобразим порядък от идеи и събития се стига до решителния завършек на бойните действия в Старозагорското поле поне до Зимното настъпление на руската армия. На 17-и и 18-и юли /ст.ст/ 1877 г. ген. Гурко престъпва към третия вариант на своя план. Блестящата победа при Нова Загора представлява пролога на най-голямото сблъскване в този етап на войната. На 19-и / 31-и/ юли едновременно се разиграват две битки : при с. Джуранли /Калитиново/ и Стара Загора. Патетичните оценки, които вълнуват потомците, се явяват по-късно. Тогава са важни последиците. След няколко дни , в рапорта си от 31-и юли / 12-и август/ ген.Гурко пише, че при Джуранли “ армията на Сюлейман паша претърпява частично тактическо поражение, докато другата ѝ част при Стара Загора има успех” / Сб МРТВ 1900, 311/. Непосредствено след боя за Стара Загора и отстъплението, съобразно схващанията си, ген Гурко се стреми да превърне Хаинбоаз в крепост / Оп РТВ 1901, 64-126/.

В заключителните характеристики на събитията ,до разформироването на Предния отряд , генералът смята, че със завземането на Нова Загора, е унищожена прикриваща турска оперативна линия ,спряно е настъплението на Гълъбовската военна групировка към Казанлък и Плевен, като е запазен коридорът от В. Търново през Хаинбоаз към житните полета на Тракия, който ще е нужен при бъдещото настъпление към турската столица / Сб МРТВ 1900, 310-313 /.

Като разкриваме средствата на това внушение, залегнало трайно в историографията, не може да отминем поне два момента. Разузнавателните и оперативните действия в Гълъбово-Радневската област сочат преимуществото на настъпателния подход, който създава всички условия за една бъдеща победа. Същевременно те ускоряват промените в тактическата обстановка и довеждат до боевете за Нова и Стара Загора, които имат важни последици за изхода на войната. Затова тези събития заемат непреходно място във военното изкуство и Освобождението на България .

Литература

1. Атлас КАРТЬ И СХЕМ К описанию Руско-турецкой войны 1877-1878 г.г. на Балканском полуострове , Вып. I-IV = IM/=q 1901-1906=
2. ГЕНОВ, Ц. Освободителната война 1877-1878 г. С., 1978, с.64.
3. ДИМИТРОВ ,Г. Действията на Предния отряд на ген.Гурко.- В: сб. Р у с к о - т у р с к а т а освободителна война 1877-1878 г. С., 1977, с. 105-123.
4. ЕПАНЧИН, Н.А. Война 1877-78 г.г. Действия Передового отряда генерал-адютанта Гурко. СПб., 1895, с. 248.
5. КОЕВ, П. Руското военно разузнаване в Старозагорско.- В: сб. О с в о б о д и т е л н а я война и роль Болгарского ополчения.. Самара, 1992 ,с. 29-30.
6. КЪНЕВ, Н. Старозагорският край в изследванията за Руско-турската война 1877-1878 г. /с. 3-17/. – В: НЕВЕНА ГАНЕВА и НЕЙЧО КЪНЕВ. Старозагорският край в Руско-турската освободителна война 1877-1878 г. Препоръчителен библиографски указател. Стара Загора, 1987, 1110 с. , както и поредицата от библиографии по темата, издавани по повод годишнини от Руско-турската война.
7. КЪНЕВ, Н. Особености на бойния театър, свързани със задачите на Предния отряд.- В: сб. О с в о б о д и т е л н а я война и роль ... Самара, 1992, с. 24-28.
8. КЪНЕВ, Н. Ролята на Хаинбоазкия проход в Освободителната война.- В: И з в е с т и я на музеите от Югоизточна България /ИМИЮБ/. Т. IV . Пл. 1981 , с. 133-140.

9. НАГЛОВСКИЙ Д.С. Передовой отряд в последнюю турецкую кампанию.- Р у с с к и й в е с т н и к .1891, с. 133 и сл.

10. ОПИСАНИЕ Русско-турецкой войны 1877-1878 г.г. на Балканском полуострове. Т. I-IX. СПб. Военно-историческая комиссия, 1901-1913 /Оп РТВ/т. III ч. I , с.4 и посочените ,в изложението.

11. СБОРНИК материалов по Русско-турецкой войне 1877-1878 г.г. на Балканском полуострове. Вып. 1-97. СПб., / Сб МРТВ/ .вып. 2 с. 176-177 ,както и посочените в изложението ; също и в: МИХОВ,М. Българското опълчение. С., 1956.